

**Toespraak burgemeester van Amsterdam Femke Halsema
bij de onthulling van de Stolperschwelle bij het Barlaeus Gymnasium
op 1 november 2023**

(het gesproken woord geldt)

“[...] de mensheid morst met haar kinderen. Laten wij niet zeggen: arme kinderen. Laten wij zeggen: arme mensheid.”

Deze, helaas nog altijd actuele zin, schreef Abel Herzberg in zijn *Kroniek der Jodenvervolging*.

De zoon van Joodse migranten uit Litouwen werd 130 jaar geleden in Amsterdam geboren.

Lang voordat de Tweede Wereldoorlog begon,
lang voordat het nationaalsocialisme bestond, ging Abel hier naar school.

Hij wilde graag bij de gymnasiastenvereniging van de school:

Disciplina Vitae Scipio. Het staat hier nog op de gevel.

Helaas werd hij niet toegelaten, want de vereniging had als, waarschijnlijk ongeschreven, regel:

geen proleten, geen meisjes, geen Joden.

Antisemitisme is niet door de nazi's in ons land ingevoerd op 10 mei 1940.

En het was niet weg toen Abel op 30 juni 1945 in Amsterdam terugkeerde uit kamp Bergen-Belsen.

In die vijf jaren hadden de onvoorstelbare gruweldaden van de Holocaust plaatsgevonden.

Met herdenkingen, monumenten, struikelstenen en struikeldrempels bouwen we een dam tegen de vergetelheid.

Het Barlaeus Gymnasium bouwt vandaag mee.

Omdat ook de pijnlijke geschiedenis waarover mevrouw Lippert zojuist vertelde, niet vergeten mag worden.

Het Barlaeus Gymnasium heeft diepe wortels in onze stad.

Een roemrucht verleden heeft dat tot de verbeelding spreekt.

Veel leerlingen die hier op school hebben gezeten hebben hier zo'n onvergetelijke tijd dat hun kinderen er later ook op school willen.

Ik hoop dat de leerlingen die hier vandaag zijn hun kinderen later de struikeldrempel laten zien.

En dat jullie dan vertellen: die drempel hebben wij hier toen laten plaatsen.

Omdat wij niet wilde weggijken van de pijnlijke geschiedenis die ook onderdeel is van onze geliefde school en onze geliefde stad.

En omdat wij ook niet weggijken van pijn en onrecht in het heden.

Er worden nog steeds gruweldaden gepleegd op veel plekken in de wereld.

Dat raakt ons allemaal en we voelen ons machteloos.

Maar Abel Herzberg leerde ons dat we niet machteloos zijn.

Hij zei: "het gaat niet om de gruweldaden. Het gaat niet om de laatste, maar om de eerste stap."

Die eerste stap, daar zijn wij bij. Wij kunnen ervoor zorgen dat dat stapje in de goede richting gaat. Het stapje van de vriendengroep die wel iemand mee laat doen die anders is.

Van de docent die ingrijpt als een leerling voor terrorist wordt uitgemaakt omdat ze een hoofddoekje draagt.

En van de school die zegt:

De Barleanen die vermoord werden, alleen omdat zij Joods waren, die zullen wij nooit vergeten.

Dank jullie wel.

Bronnen:

- Philo Bregstein en Salvador Bloemgarten, *Herinneringen aan Joods Amsterdam* (Amsterdam: 1978).
- Abel J. Herzberg, *Kroniek der Jodenvervolging, 1940-1945* (Amsterdam 1985).
- <https://www.trouw.nl/cultuur/abel-herzberg-de-filosoof-van-de-menselijke-ontwrichtinghij-pakte-joden-hun-woede-af-concludeert-arie-kuiper-treffend-beaa977c/>